

Заступник начальника Національної академії сухопутних військ

імені гетьмана Петра

Сагайдачного з наукової роботи

доктор технічних наук, професор

полковник

В. ГРАБЧАК

2024 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Стеціва Ярослава Васильовича на тему «Старшини–артилеристи українських армій періоду Української революції (1917–1921): просопографічний портрет»

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного 5 липня 2023 року, протокол №14

ВИТЯГ

з протоколу № 14 засідання кафедри гуманітарних наук Інституту морально–психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного від 13 . 04 2024 року.

Присутні на засіданні 21 чол., у тому числі: докторів наук 4 та кандидатів наук (докторів філософії) – 13, з них за спеціальністю поданої на розгляд дисертації 3 докторів наук, 7 кандидатів наук (докторів філософії).

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Стеціва Ярослава Васильовича про результати виконання дисертаційної роботи на тему: «Старшини–артилеристи українських армій періоду Української революції (1917–1921): просопографічний портрет», підготованою за спеціальністю:

032 Історія та археологія.

В обговоренні дисертації брали участь:

1. Доктор історичних наук, професор Харук Андрій Іванович, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально–психологічного забезпечення.

2. Доктор історичних наук, професор Виздрик Віталій Степанович, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально–психологічного забезпечення.

3. Доктор історичних наук, професор Соляр Ігор Ярославович, професор 0,5 посадового окладу за сумісництвом кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення.

4. Доктор наук з державного управління, доцент Каляєв Олександр Анатолійович, завідувач кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення.

5. Кандидат історичних наук, доцент Кривизюк Леонід Петрович, доцент кафедри військової підготовки штатного розпису науково-педагогічних працівників Національної академії сухопутних військ за рахунок спеціального фонду (підготовка офіцерів запасу).

6. Кандидат історичних наук, доцент Трофимович Лілія Володимирівна, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення.

7. Кандидат історичних наук Кравець Наталія Петрівна, викладач кафедри гуманітарних наук, Інституту морально-психологічного забезпечення.

Серед виступаючих дали позитивний відгук про дисертацію 7 осіб, негативних відгуків не було.

У результаті експертизи дисертації Стеціва Я.В. та повноти публікацій основних наукових результатів.

ВИЗНАЧЕНО:

1. Подана дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за своїм змістом відповідає спеціальності 032 «Історія і археологія».

2. Наукове завдання визначено відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного на 2021 рік, згідно напрямку наукової та науково-технічної діяльності кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, у межах виконання НДР за шифром «УНР» державний реєстраційний номер 0121U110539 (автор відпрацював розділ: «Аналіз стану висвітлення біографічних відомостей офіцерів армій УНР та ЗУНР»).

3. В результаті виконання дисертаційного дослідження розв'язано наукове завдання, яке полягало у всебічному вивченні старшинського складу артилерії армій УНР і ЗУНР та формування цілісного просопографічного портрету старшин-артилеристів періоду Української революції 1917–1921 рр. дослідження охоплюють період із березня 1917 р. по листопад 1921 р. Нижня хронологічна межа відповідає часу початку Української революції, а верхня припадає на Другий зимовий похід армії УНР як кінцевого етапу збройної боротьби українських регулярних військ за незалежність. Окрім того,

простежено особливості життєвої долі, громадської та політичної діяльності старшин–артилеристів під час еміграції, в міжвоєнний і післявоєнний періоди.

4. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Усі наукові результати, положення, висновки та рекомендації, сформульовані автором, є власним науковим доробком. Внесок здобувача в наукових працях, опублікованих у співавторстві, від загального змісту становить не менше 50 %.

5. Ступінь новизни одержаних результатів.

В дисертації *уперше*: науково обґрунтовано історичні аспекти формування військового лідерства та становлення старшин–артилеристів армій УНР і ЗУНР; досліджено суспільно–політичні орієнтири українських старшин–артилеристів напередодні закінчення Світової війни; комплексно проаналізовано військово–організаційну та службово–бойову діяльність старшин–артилеристів армій УНР/УД та ГА; простежено матеріальне і матеріально–технічне забезпечення старшин–артилеристів українських армій; всебічно досліджено та утворено цілісний просопографічний портрет старшинського складу артилерії українських армій революційного періоду 1917–1921 рр.; прослідковано процес формування та еволюції мілітарної ідентичності українських старшин–артилеристів; залучено до наукового обігу нові неопубліковані архівні документи з фондів Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (Київ), Галузевого державного архіву Служби безпеки України у Києві, Полтаві, Тернополі, Сумах, Львові, Центрального військового архіву у Варшаві та Центрального державного історичного архіву України у Львові.

Доповнено і уточнено: методологію дослідження старшинського корпусу українських армій революційного періоду 1917–1921 рр.; суспільний образ офіцера періоду Української революції 1917–1921 рр. на прикладі видатних командирів–артилеристів армій УНР та ЗУНР: особливості походження, рівня освіти, суспільно–політичних настроїв, етапів військової кар'єри та лідерства, подальшого життєвого шляху; відомості про особливості громадсько–політичної діяльності старшин–гармашів армій УНР та ЗУНР під час інтернування та еміграції.

Подальший розвиток отримали: дослідження біографій видатних українських командирів минулого; дослідження діяльності командного складу артилерії усіх періодів національно–визвольної боротьби українського народу.

6. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що: результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані при розробці державних нормативно–правових документів щодо присвоєння почесних найменувань військовим частинам (насамперед Ракетних військ і артилерії та безпілотних систем) ЗСУ. Зібрані та опрацьовані у роботі теоретичні і фактичні

матеріали, а також висновки можуть бути використані під час розробки навчальних програм, лекційних курсів, навчально-методичних посібників, підручників з військової та суспільно-політичної історії України для курсантів вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони України (МОУ) та студентів гуманітарних факультетів закладів вищої освіти Міністерства освіти і науки України (МОН). Матеріали дисертації можуть бути використані для написання наукових статей, узагальнюючих праць та монографій з військової історії України початку ХХ ст. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, а саме використано при розробці програм навчальних дисциплін: «Історія України і українського війська» та «Воєнно-політична історія України».

7. Ступінь достовірності та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Достовірність отриманих результатів підтверджується, насамперед, результатами просопографічного аналізу, який ґрунтується на основі використання широкого спектру архівних джерельних матеріалів (копій оригінальних архівних документів: послужні списки старшин, накази, розпоряджень, директиви та інші офіційні документи держаних інституцій УНР і ЗУНР) із Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України), Галузевого державного архіву Служби безпеки України (ГДА СБУ) в Києві, Полтаві, Тернополі, Сумах, Львові, Галузевого державного архіву Служби зовнішньої розвідки України (ГДА СЗР), а також Центрального державного історичного архіву України у Львові (ЦДІА України у Львові), Державного архіву Львівської області (ДАЛО), Львівської національної бібліотеки імені В. Стефаника (ЛННБ ім. В. Стефаника), Національного архіву в Празі (Národní archiv v Praze), Центрального військового архіву у Варшаві (Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie) та Національної бібліотеки у Варшаві, а також опрацюванням значного масиву історіографії, мемуарів видатних військових і політичних діячів періоду Української революції 1917–1921 рр. і тогочасної періодики. Окрім того, обґрунтованість одержаних результатів підтверджується запропонованими рекомендаціями, які подані у висновках дисертації та мають зрозуміле трактування і практичне застосування у діяльності Міністерства оборони України та Генерального штабу ЗСУ.

8. Визначені у дисертаційному дослідженні завдання відповідають отриманим результатам наукових досліджень і висновкам здобувача та у сукупності вирішують поставлене наукове завдання.

9. Основні наукові результати і висновки проведеного дослідження досить повно та в установлені терміни висвітлені у *сімнадцяти наукових публікаціях*:

Статті, в яких опубліковані основні результати дисертації:

статті, які входять до переліку наукових фахових видань України категорії «А» та індексується міжнародною науко-метричною базою Web of Science:

1. Tkachuk P., Stetsiv Ya. The Artillery Officers' Role in the Ukrainian Formation at the Outbreak of the Ukrainian Revolution of 1917–1921. *East European Historical Bulletin*. 2022. № 23. S. 51–61. (DOI [10.24919/2519-058X.23.258985](https://doi.org/10.24919/2519-058X.23.258985)) (розкриває Розділ 1 та підрозділи 1, 2 Розділу 3).

2. Bahan A., Stetsiv Ya. The role of Roman Dashkevych in the formation of the artillery of the Sich Riflemen during the Ukrainian Revolution of 1917–1921. *East European Historical Bulletin*. 2022. № 25. S. 136–148. (DOI [10.24919/2519-058X.25.269524](https://doi.org/10.24919/2519-058X.25.269524)) (розкриває Розділ 1 та підрозділи 2, 3 Розділу 3).

Статті, які входять до переліку наукових фахових видань України категорії «Б»:

3. Стеців Я. Суспільно-політичні настрої офіцерів-артилеристів на тлі революційних подій в Україні в період 1917–1921 рр. *Воєнно-історичний вісник*. 2021. Вип. 41 (3). С. 60–73. (DOI: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2021-41-3-60-73>) (розкриває Розділ 1 та підрозділ 3 Розділу 2).

4. Стеців Я. Участь українських офіцерів-артилеристів в Першій світовій війні у складі російської армії. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2021. Вип. 34. С. 88–102. (DOI: [10.33402/ukr.2021-34-88-102](https://doi.org/10.33402/ukr.2021-34-88-102)) (розкриває Розділ 1 та підрозділ 1 Розділу 2).

5. Стеців Я. Участь українських офіцерів-артилеристів австро-угорської армії в Першій світовій війні. *Військово-науковий вісник*. 2022. Вип. 38. С. 103–120. (DOI <https://doi.org/10.33577/2313-5603.38.2022.103-120>) (розкриває Розділ 1 та підрозділ 2 Розділу 2).

6. Стеців Я. Соціальний портрет старшин-артилеристів українських армій періоду Української революції 1917–1921 рр. *Військово-науковий вісник*. 2023.

(розкриває Розділ 1 та Розділ 4).

Наукові публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Стеців Я. Старшини–артилеристи періоду Української революції 1917–1921 рр.: Олекса Алмазов. *Матеріали Першої міжнародної науково–практичної конференції «Українське військо: сучасність та історична ретроспектива»* (Київ, 27 листопада 2020 р.). Київ, 2020. С. 75–76 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 3 Розділу 3).

8. Стеців Я., Баган А. Особливості підготовки командних кадрів для артилерії Галицької Армії в період 1918–1919 рр. *Матеріали всеукраїнської студентської науково–практичної конференції: «Студентська молодь у науці»* (Хмельницький, 11 травня 2021 р.). Хмельницький, 2021. С. 208–211 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 2 Розділу 4).

9. Stetsiv Ya., Bahan A. Peculiarities of artillery units' development of the central council troops in the period of the Ukrainian revolution through 1917–1921. *A pris une participation a la Conference Scientifique et Pratique Internationale «Debats scientifiques et orientations prospectives du developpement scientifique»* (Париж, 1 жовтня 2021 р.). Париж, 2021. С. 68–70 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 1 Розділу 3).

10. Стеців Я. Еволюція артилерійського озброєння, яке успадкувало українське військо після Першої світової війни. *Матеріали Другої всеукраїнської науково–практичної конференції «Зброя: історія розвитку озброєння та військової техніки»* (Львів, 8 жовтня 2021 р.). Львів, 2021. С. 109–112 (розкриває Розділ 1 та підрозділи 4, 5 Розділу 3).

11. Баган А., Стеців Я. Модернізація 107–мм далекобійної гармати корпусу Січових Стрільців. *Матеріали Другої всеукраїнської науково–практичної конференції «Зброя: історія розвитку озброєння та військової техніки»* (Львів, 8 жовтня 2021 р.). Львів, 2021. С. 82–83 (розкриває Розділ 1 та підрозділи 4, 5 Розділу 3).

12. Стеців Я. Роль постаті в добу визвольних змагань: Головний інспектор української артилерії періоду визвольних змагань – Сергій Дельвіг. *Матеріали наукової конференції до 130-річчя від дня народження Євгена Коновальця* (Львів, 13 жовтня 2021 р.). Львів, 2021. С. 22–23 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 3 Розділу 3).

13. Стеців Я., Баган А. Особливості формування артилерійських частин військ Центральної Ради в період Української революції 1917–1921 рр. *II International Scientific and Theoretical Conference «Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations»* (Амстердам, 29 жовтня 2021 р.). Амстердам, 2021. С. 91–93 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 1 Розділу 3).

14. Стеців Я. Роль офіцерів–артилеристів у формуванні війська під час Української революції 1917–1921 рр. *Матеріали Другої міжнародної науково–практичної конференції «Українське військо: сучасність та історична ретроспектива»* (Київ, 26 листопада 2021 р.). Київ, 2021. С. 118–119 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 3 Розділу 3).

15. Стеців Я. Участь українських офіцерів–артилеристів російської армії в Першій світовій війні. *Матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції «Актуальні питання української та всесвітньої історії: минуле і сучасність»* (Рівне, 25 жовтня 2022 р.). Рівне, 2022. С. 75–79 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 1 Розділу 2).

16. Стеців Я. Участь українських офіцерів–артилеристів австро–угорської армії в Першій світовій війні. *Матеріали Третьої Міжнародної науково–практичної конференції «Українське військо: сучасність та історична ретроспектива»* (Київ, 23 листопада 2022 р.). Київ, 2023. С. 226–227 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 2 Розділу 2).

17. Стеців Я. Службово–бойова діяльність старшин–артилеристів військ Центральної Ради на фронтах Української революції 1917–1921 рр. *Матеріали IV міжнародної науково–практичної конференції «Історія, культура, пам'ять у*

науковому вимірі» (Київ, 26 травня 2023 р.). Київ, 2023. С. 168–172 (розкриває Розділ 1 та підрозділ 2 Розділу 3).

10. Недоліки дисертації:

– розділ 2. – автор вдало характеризує українських старшин–артилеристів в складі російської та австро–угорської армій на фронтах Першої світової війни, проте недостатньо порівнює особливості військової служби офіцерів в обидвох імперських арміях;

– розділ 4. – дисертант проводить просопографічний аналіз соціального походження, рівня освіти та подальшої долі старшин української артилерії революційного періоду 1917–1921 рр., однак перенасичує текст математичними даними, що не притаманно історичній науці;

– у висновках дисертації автор надмірно деталізує елементи матеріального забезпечення старшин–артилеристів армій УНР/УД та ГА. Доцільніше було б подавати матеріал більш узагальнено.

Проте зазначені недоліки не вплинули критично на розв’язання здобувачем наукового завдання і мають рекомендаційний характер.

11. Гриф дисертації «нетасмно» надано вірно. Інформація з обмеженим доступом, що містить державну тасмницю, у роботі не міститься.

УХВАЛИЛИ:

1. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Стеціва Я.В. відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 та оформлена у відповідності до вимог наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її обсяг відповідає вимогам освітньо–наукової програми за спеціальністю 032 – Історія та археологія. Повнота та виклад основних наукових положень дисертації у наукових публікаціях здобувача, відповідає вимогам чинного законодавства.

2. Рекомендувати дисертацію Стеціва Я.В. до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

3. Рекомендувати вченій раді Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного утворити разову спеціалізовану вчену раду для розгляду дисертації Стеціва Я.В. у наступному складі:

Голова: доктор історичних наук, професор ВИЗДРИК Віталій Степанович, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально–психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра

Сагайдачного.

Рецензент: доктор історичних наук, професор ХАРУК Андрій Іванович, професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Офіційний опонент: доктор історичних наук, професор ДАВИДЮК Руслана Петрівна, професор кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету.

Офіційний опонент: доктор історичних наук, професор ГОЛУБКО Віктор Свстахійович, завідувач кафедри історичного краєзнавства історичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Офіційний опонент: кандидат історичних наук, доцент ХОМА Іван Ярославович, завідувач кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка».

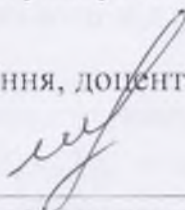
Результати голосування присутніх на засіданні за затвердження висновку: за 21, проти – немає, утрималися – немає.

В тому числі фахівців, які мають науковий ступінь зі спеціальності: за 10, проти – немає, утрималися – немає.

Керівник структурного підрозділу

Завідувач кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Доктор наук з державного управління, доцент
працівник ЗС України

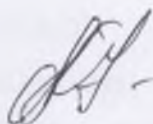


А. КАЛЯЄВ

(повне найменування, науковий ступінь, вчене звання, підпис, ініціали, прізвище)

Секретар структурного підрозділу

Кандидат історичних наук



Н. КРАВЕЦЬ

(повне найменування, науковий ступінь, вчене звання, підпис, ініціали, прізвище)

«22» 04 2024 року